

**Preek 1 december ochtend (viering Heilig Avondmaal)
HWS Ontmoetingskerk
Ruth 1**

Gemeente van Jezus Christus,

Als je een tekst schrijft of een verhaal vertelt is het begin altijd heel belangrijk. Dit moet de aandacht oproepen. Nu gaat het gebeuren: dit wil je niet missen. Een goed boek met een slecht begin wordt minder snel gelezen dan een slecht boek met een goed begin. Het spreekt aan, het roept een verlangen op; je wil verder in het verhaal.

De Bijbel bestaat uit twee delen: het Oude Testament, voor de geboorte van Jezus en het Nieuwe Testament geschreven na Zijn geboorte. En hoe begint het Nieuwe Testament? Met het evangelie van Matteüs. Maar voor de hedendaagse lezer is dat niet een spetterend begin. Matteüs 1 begint met en is grotendeels een geslachtsregister... Een lange lijst van namen, en voor ons gevoel begint het daarna pas echt met de zwangerschap van Maria. Maar dat is een groot verschil met onze cultuur en tijd, en dat verschil heeft ook alles te maken met hoe je het Bijbelboek Ruth moet begrijpen. Want in de tijd van Jezus en ook al die eeuwen daarvoor in de tijd van Ruth was een geslachtsregister onvoorstelbaar belangrijk.

Als je tegenwoordig een nieuwe baan zoekt of op een datingsite staat dan gaat het over jou. Over je studie, over je ervaring, over jouw hobby's, over jouw dromen en over jouw persoon. Kortom wie jij bent en wie jij wilt zijn. In de tijd van de Bijbel en ook vandaag de dag in veel culturen draait het niet om het eigen individu. Maar het draait met name om de familie. De vraag: 'wie is je vader en wie is je opa?' is belangrijker dan de vraag 'wie ben jij?' Want je vader, je grootvader, je voorgeslacht die maken wie jij bent, die hebben gemaakt hoe jouw familie bekend staat en dus ook wel rol jij in de maatschappij hebt. Voor ons lastig te begrijpen, maar in de tijd van de Bijbel was familie het belangrijkste. Tegenwoordig is je status wat voor baan je hebt of wat voor opleiding je hebt gedaan, wat voor auto je rijdt en in wat voor huis je woont, toen was je familie je status. Dat bepaalde je plek in de maatschappij.

En in zo'n cultuur is een geslachtsregister heel spannend. En zeker dat van Jezus. Want met zo'n familie, zo'n voorgeslacht... Dat nodigt uit tot lezen: dit moet een zeer indrukwekkend figuur zijn. En we hebben vanochtend dat geslachtsregister in Matteüs niet gelezen, maar daar zit voor die tijd iets heel opvallends in. Namelijk dat het niet alleen mannen zijn die er genoemd worden, er worden ook vrouwen genoemd. Zeer uitzonderlijk voor die tijd. Zoek maar eens ander geslachtsregister na uit die tijd, er zijn er zat, maar eigenlijk kom je nooit een vrouw in die lijsten tegen. Wel in het geslachtsregister van Jezus. Het onderstreept dat voor God man en vrouw gelijk zijn, en tegelijkertijd roept het ook de vraag op naar wie die vrouwen waren... Het zijn stuk voor stuk vrouwen waarvan het onwaarschijnlijk is dat zij in het geslachtsregister staan van de Messias, de redder van de wereld. En zo staat Ruth waar we eerder die dienst over lazen ook in die lijst. En zij is een bijzondere vrouw.

Een vrouw waarin we iets herkennen van de haar verre achterkleinzoon: Jezus Christus.

Maar voordat Ruth in beeld komt begint het verhaal van het Bijbelboek bij Naomi, haar man Elimelech en hun twee zonen. Vanuit de familiecultuur van toen was het een welgestelde familie. Vader, twee zonen, een moeder. Zonen werden in die cultuur als belangrijker gezien dan dochters. Zij konden voor een goed inkomen zorgen, zij konden het bezit van de familie beheren, zij vertegenwoordigden de familie in de stam, zij beschermden de familie. Het was dus een welgestelde familie, vanwege de twee zonen. We horen het Naomi ook zeggen: 'Toen ik hier wegging had ik alles'. Maar toch gingen ze weg. Weg uit Betlehem, vertaald betekent dat 'huis van brood', maar in het huis van brood is er te weinig eten en dus gaan ze naar een andere plek, waar wel eten is. Naar Moab.

Daar sterft vader Elimelech. De zonen trouwen, maar sterven daarna ook, zonder dat ze kinderen hebben gekregen. Het verhaal van Naomi en haar rijke familie verandert daardoor, want zonder mannen in die cultuur... Ze is arm. Weduwen waren zowel in Israël als in Moab heel kwetsbare mensen.

Hoe kon een weduwe in die tijd leven? Idealiter zorgden haar zonen voor haar, of anders de kleinzonen, maar die had Naomi niet. De weduwe kon teruggaan naar haar ouders en zo weer onderdeel worden van die familie, maar daar was Naomi te oud voor. Haar ouders waren er niet meer. Ze kon trouwen en kinderen krijgen en zo een nieuwe familie opbouwen, maar Naomi was ook te oud om kinderen te krijgen. En in die tijd trouwde je niet vanwege de liefde, nergens in de Bijbel wordt er getrouwd om liefde. En dat is niet zo gek want dat is pas een moderne uitvinding. Trouwen vanwege de liefde gebeurt eigenlijk pas sinds de 19e eeuw. Daarvoor was een huwelijk altijd een strategisch partnerschap: beide families gaan er op vooruit. Wat je zelf van je huwelijkspartner vond, dat maakte voor het huwelijk niets uit. Natuurlijk was het heel mooi als de liefde zich ontwikkelde in het huwelijk, denk bijvoorbeeld ook aan het Bijbelboek Hooglied, maar bruiloften waren er om beide families vooruit te helpen. Maar Naomi heeft niets om te bieden, ze kan geen kinderen meer krijgen, ze heeft praktisch geen familie meer, ze heeft geen bezit... Geen enkele familie zal haar als vrouw opnemen... Dan rest dus alleen dat Naomi zelf haar geld moest verdienen, iets wat voor een oude vrouw eigenlijk ook niet haalbaar was in die tijd.

En dus was Naomi een zeer zeer arme vrouw geworden. Van veel naar niets... Bijna niets moet ik zeggen. Ze had nog twee schoondochters, twee andere weduwen. Ik kom er zo op terug, maar schoondochters die weduwen zijn, heb je in de meeste gevallen in die cultuur ook niets aan. Naomi was dus arm geworden. Ze had ooit een rijke solide basis in het leven, maar dat is allemaal weggevallen.

Wat is jouw solide basis in het leven? En wat zou je doen als dat wegvalt? Tien jaar geleden heb ik een auto-ongeluk gehad. Na een klein jaar was ik weer voldoende

hersteld om weer gewoon te leven en uiteindelijk heb ik er geen gezondheidsklachten aan over gehouden. Maar in de eerste maanden, de pijn, de continue vermoeidheid, de hoofdpijn wanneer ik me ergens op probeerde te concentreren, mijn korte termijn geheugen dat vol zat met gaten... Het was simpel gezegd geen leuke tijd. Maar zo'n tijd doet ook wat me je levensbeeld. Voor mij was, net als voor veel mensen in onze cultuur, ikzelf, het eigen individu de solide basis van het leven. Ik dacht er niet eens over na maar was me ervan bewust dat wat het leven ook tegen me aan zou gooien, ik altijd nog op mezelf kon terugvallen... Tot ik dat opeens totaal niet meer kon... Zo ook Naomi zij had haar solide basis, haar familie, waar ze altijd op terug kon vallen... Tot zo dat niet meer kon...

Wat is jouw solide basis in het leven? En wat gebeurt er als dat wegvalt? En eigenlijk stel ik die vraag helemaal verkeerd. Want die vraag is niet 'als', want vroeg of laat vallen alle menselijke solide basissen weg. Ze gaan ten onder aan ouderdom, een gebrekkige gezondheid, aan veranderende relaties, aan de maatschappij die verandert. De vraag is: wat gebeurt er wanneer jouw solide basis wegvalt?

Bij Naomi was het dus zover. En zij koos ervoor om terug naar Bethlehem te gaan. Daar was weer te eten, de vraag is alleen hoe zij voldoende krijgt om te overleven. Hoe dan ook, ze gaat een onzekere toekomst tegemoet. Maar gelukkig wel met haar beide schoondochters. Ze gaan beiden mee die onzekere toekomst in. Maar wat Naomi dan doet is heel bijzonder. Ze stuurt de schoondochters terug. Als Moabitische vreemdelingen zou het hen waarschijnlijk niet goed vergaan in Israël. Het is beter om terug te gaan naar de eigen familie, om een andere man te trouwen, kinderen te krijgen, onderdeel te zijn van een sterke familie. Zij zijn nog jong, de toekomst ligt nog voor hen open. Maar voor Naomi betekent dit in feite wel het einde van haar leven. Zonder iemand om voor haar te zorgen, zonder enige vorm van familie... Ze gaat naar Bethlehem om te sterven... Alleen, zonder familie... Door haar schoondochters een betere toekomst te geven offert Naomi zichzelf op.

Orpa keert terug naar Moab. Maar Ruth weet welke toekomst haar oude schoonmoeder tegemoet gaat. En waar eerder Naomi zichzelf opofferde voor haar schoondochters, offert hier Ruth zichzelf op voor haar schoonmoeder. Zij laat haar veilige eigen familie definitief achter zich en gaat een onbekende toekomst tegemoet.

Vrijwel alle migranten hebben één ding gemeenschappelijk: Ze gaan naar een ander land omdat ze denken dat daar een betere toekomst voor hen ligt. In het eigen land is er oorlog, honger, bedreiging... En in het andere land is er meer werk, geld, veiligheid, vrijheid, een beter leven. Elke migrant gaat naar het andere land voor een betere toekomst. Elke migrant, behalve Ruth. Zij gaat naar Israël richting een slechtere toekomst. Zij offert zichzelf op, om voor haar schoonmoeder te zorgen.

Het is belangrijk om hier te onderstrepen dat Ruth in Israël een vreemdeling is. In het Bijbelboek wordt ze ook steeds weer de Moabitische genoemd. Ze hoort niet thuis

in Israël. En waar er tegenwoordig soms veel moeite is met vreemdelingen, dat mensen geloven dat zij het land tekort doen. Dat geloof was er ook in de tijd van Ruth. Verderop in het Bijbelboek lezen we dat Ruth aren gaat lezen. In Israël lieten de maaiers bij het oogsten het graan dat op de grond viel liggen. De arme weduwen konden dat 'lezen' en zo toch nog wat eten ophalen zodat ze niet omkwamen van de honger. Maar hier komt een vreemdeling die het koren van de arme Israëlieten komt meenemen. Het gebeurde dat zulke vrouwen werden weggejaagd, en soms zelfs verkracht of vermoord. Maar door toeval, zo staat het in de Ruth 2, kwam ze op het land van Boaz. En daar is het veilig. Daar zorgt Boaz voor. Boaz wordt later zelfs haar man, en ze krijgt een zoon. Het komt uiteindelijk goed met Ruth en Naomi.

Maar op de weg naar Bethlehem wisten ze dat natuurlijk nog niet. Naomi was haar solide basis in het leven verloren. En Ruth gaf vrijwillig haar solide basis op om voor Naomi te zorgen. Ruth wordt de nieuwe solide basis van Naomi. Vanmiddag lezen we het laatste deel van het Bijbelboek Ruth en daar staat over Ruth dat zij meer waard is dan zeven zonen. In die cultuur werd een gezin met zeven zonen gezien als het volmaakte gezin, de familie is ijzersterk, enorme rijkdom. Ruth, de schoondochter, de vreemdeling, is meer waard dan zeven zonen. In onze cultuur lees je er misschien overheen. Voor toen: wonderlijk, feministisch, onvoorstelbaar. Ruth geeft haar leven op voor Naomi. Wordt haar solide basis.

En zo zien we in Ruth al iets van haar verre nazaat. Jezus Christus. Hij die ook Zijn solide basis in de hemel bij God, Zijn Vader, opgaf. En mens werd, neergelegd in een voederbak omdat er voor Hem zelfs geen plaats was in het nachtverblijf in Bethlehem. Als mens liet Hij zichzelf vernederen, werd gekruisigd, gedood, Hij gaf alles op. Om voor jou die solide basis te worden. Want al het menselijke schiet uiteindelijk tekort. Maar in Christus zijn wij zeker van de meest schitterende toekomst.

Christus geeft ons een hoopvolle toekomst, wat er ook gebeurt het komt goed. Ruth wilde dat ook doen voor Naomi. Maar zij kon het niet alleen. De God van Israël, de Heer waar Ruth in gelooft, maakt het mogelijk. Hij opende de weg naar Boaz, Hij maakte van Mara – de bittere, weer Naomi – de gelukkige. Zo was God er voor Naomi en Ruth. Zo is God er voor jou, voor mij.

En zo zijn wij op weg. Op weg in ons leven. En deze adventstijd op weg naar Bethlehem. En net als Ruth en Naomi op weg naar Bethlehem weten wij niet hoe de toekomst zal zijn. Maar net als dat zij geloofden in God, zo geloven wij in Christus. Hij die zichzelf gegeven heeft om de solide basis te zijn van ons hele bestaan. Vandaag vierden we dat met het Heilig Avondmaal.

De solide basis van een christen, de enige solide basis die echt stevig is, is dat wij met lichaam en ziel, zowel in leven als in sterven, niet onszelf toebehoren, maar onze getrouwe Zaligmaker Jezus Christus. Halleluja, amen. *Met eventuele reacties op deze preek kunt u terecht bij ds. Stefan Honing. stefanhoning@gmail.com of 06-48883410*